

STŘELBA DO DEMONSTRANTŮ JAKO TÉMA MEZIVÁLEČNÉHO LEVICOVÉHO TISKU

NA ZAČÁTKU TŘICÁTÝCH LET

MARTIN DOLEJSKÝ – JAKUB VRBA

Úvod

Tři demonstrace pořádané na počátku třicátých let Komunistickou stranou Československa (KSČ) postupně v Radotíně, Duchcově a Jeseníku (Frývaldově), které skončily střelbou do demonstrantů a krveprolitím, se po roce 1948 staly významnými místy paměti nově nastoleného režimu. O tom svědčí i památníky, které na místě vznikly. Konkrétně v Radotíně byl vztyčen pomník Rudých letnic v roce 1950,¹ v roce 1954 došlo k postavení pomníku dle návrhu akademického sochaře Karla Lercha v Duchcově² a v roce 1961 vznikl i památník ve Frývaldově.³ Z pohledu poválečné KSČ tyto události představovaly důkaz represivní povahy prvorepublikového státu a tím i vhodný nástroj k legitimizaci jí nastolené diktatury, čemuž odpovídala i poúnorová literatura.⁴

Následující text si neklade za cíl přinést nové poznatky k tomu, jak tyto tragické události proběhly (ani reprodukovat jejich předlistopadové interpretace). Rekapituluje v tomto ohledu známá fakta, primárně se ale bude věnovat bezprostředním reakcím na tyto demonstrace poté, co k nim došlo a zaměří se na jejich recepci v dobovém levicovém meziválečném tisku. Konkrétně půjde o tiskoviny

1 Pomník stál v radotínské ulici K Cementárně. Byl památkově chráněn v letech 1958–1990. O dva roky později byl zbourán. <https://www.pamatkovykatolog.cz/pomnik-rudych-letnic-2164431> [8. 11. 2021].

2 Janusová, Jana – Čapek, Karel – Káňa, Otakar: Památná místa naší vlasti. Po stopách slavných bitev, lid. bouří, dělnických bojů a odbojových akcí. Praha 1982, s. 232.

3 Připomeňme například knihu Spurný, Gríša: Místo chleba olovo: frývaldovská stávka. Praha 1951; Jaroš, Oldřich – Jarošová, Věra: Frývaldovská stávka. Ostrava 1961; <https://www.pamatkovykatolog.cz/pamatnik-obetem-fryvaldovske-stavky-534714> [8. 11. 2021].

4 Jako několik příkladů z mnoha uvedme například Koukal, Pavel: Duchcovský viadukt. Ústí nad Labem 1981 a Jaroš, Oldřich – Jarošová, Věra: Frývaldovská stávka. Ostrava 1961.

stran, které byly výrazně ovlivněné marxismem, tedy vedle KSČ na Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou (ČSDSD), Německou sociálně demokratickou stranu dělnickou v ČSR (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik, DSAP), přihlédnuto přitom bude i k ne-marxistické Československé straně národně socialistické (ČSNS),⁵ což nám umožní v tomto ohledu širší komparaci s další vládní stranou. Zde je dobré zmínit, že žurnalistika v českých zemích byla již od dob Rakouska-Uherska silně spjata s politickými stranami. Ty sice nemohly noviny a časopisy oficiálně vlastnit, nicméně bylo veřejně známé, které strany konkrétní listy vlastní de facto, což také bylo uvedeno pod hlavičkou daného periodika. Praxe byla taková, že se tituly shromažďovaly v koncernech.⁶ Vybraná periodika tak představovala hlavní nástroj k prezentaci politiky jednotlivých stran a odrážela tak i jejich postoje, jakkoli si samozřejmě zejména u nekomunistických uskupení uchovávaly jistou pluralitu názorů. O limitované názorové pluralitě lze sice hovořit i v případě tisku KSČ, po roce 1929 však byla výrazně redukována. Přesto lze i poté zmínit případy, kdy se texty v tisku výrazně odchýlily od stranické linie, jako například v době nástupu Hitlera k moci v sousedním Německu či během Gottwaldova exilu v SSSR mezi lety 1934 a 1935. V prvním případě šlo o období, kdy byl šéfredaktorem ústředního stranického listu Josef Guttman,⁷ ve druhém případě potom Stanislav Budín, stranu v době Gottwaldovy nepřítomnosti fakticky vedl Jan Šverma.⁸ Tyto odchylky byly velmi rychle korigovány z Moskvy a končily v obou případech vyloučením šéfredaktorů z KSČ.

V meziválečném období bylo zaznamenanych střetů demonstrantů s četnictvem s oběťmi na životech více.⁹ První pochází z 12. února 1919, kde bylo v Bratislavě při stávce dělnictva několik osob zastřeleno a zraněno a celá událost si vyžádaly šest lidských životů.¹⁰ Krátce poté následovala střelba v Kadani a dalších

5 U KSČ tedy půjde o noviny Rudé právo, Vorwärts a Internationale, u ČSDSD Právo lidu, u ČSNS o České slovo a A – Zet. V případě DSAP byl z důvodu špatné dostupnosti centrálního orgánu strany Der Sozialdemokrat vybrán list Freigeist z Liberce.

6 Osvaldová, Barbora – Čenková, Jana: Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami. Praha 2017, s. 17–18.

7 Dolejský, Martin: Komunistická strana Československa v zajetí sociálfašismu. Vyloučení Josefa Guttmana z KSČ v roce 1933. *Paginae historiae* 28/2, 2020, s. 130–142; Niklíček, Ladislav: Dilema československých komunistů ve třicátých letech. Pardubice 1968.

8 Holá, Věra: Jan Šverma. Praha 1985; Sommer, Vítězslav: Kampaň proti pravicovému oportunistu před VII. sjezdem KSČ. Případ Stanislava Budína. In: Kárník, Zdeněk – Kopeček, Michal (eds.): Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu. Sv. 5, 2005, s. 78–111.

9 Pokus o sestavení incidentů přináší Kovanda, František (ed.): Podotýkáni ve stínu století. Divišov 2019, s. 49–52.

10 Krvavé výtržnosti v Bratislavě vyvolány byly maďarskými emisary. *Venkov* 14, č. 40, 15. 2.

severočeských městech při demonstracích německojazyčných obyvatel za jejich sebeurčení a umožnění voleb do vídeňského parlamentu, která si vyžádala více než 50 mrtvých.¹¹ Celkový součet obětí na životech za celou dobu první republiky byl kolem jednoho sta. Zmíněnými událostmi vytyčené období, tedy roky 1930–1931, však byly z několika ohledů zásadní pro dějiny meziválečného státu i zmíněných stran. V zemi se začala postupně se vši silou projevovat hospodářská krize, u vlády přitom byla tzv. široká koalice, ve které bylo zastoupeno osm politických subjektů a to jak českých, tak i německých. Zatímco po dlouhých letech rozporů čeští i němečtí sociální demokraté úzce spolupracovali, v roce 1928 uspořádali i společný sjezd,¹² a podíleli se i na vládní koalici (v případě DSAP šlo dokonce i o první vládní angažmá), komunisté z pozice opoziční antisystémové strany využívali tragických incidentů k obžalobě politického režimu první ČSR. Strana se navíc po nástupu Klementa Gottwalda do čela strany v roce 1929 ještě více radikalizovala. To vedlo k poklesu členské základny i k vyhocení antisystémové rétoriky, včetně například jejího nacionalistického ostnu a volání po sebeurčení do odtržení menšinových národností nebo útoků na sociální demokraty, tedy v komunistické rétorice sociálfašisty.¹³ V tomto ohledu se budeme snažit reflektovat tři okruhy otázek. Zaprvé nám půjde o to, nakolik v dobovém tisku zmíněných stran v souvislosti se zmíněnými incidenty odrážel jejich vztah k politickému režimu. Zároveň budeme také sledovat, jak byly v souvislosti s nimi tematizovány vztahy mezi uvedenými stranami, respektive i vnitrostranické spory. Zatřetí, v souvislosti s tím, že dva ze tří vybraných incidentů se odehrály v oblastech se silným německým osídlením, nás bude zajímat i česko-německý aspekt.

Radotín

Incident, který se odehrál v neděli 20. dubna 1930 v obci Radotín (ten byl tehdy samostatnou obcí za hranicemi Velké Prahy) byl od zmiňovaných událostí

1919, s. 3–4.

- 11 K recepci této události viz také Kessler, Vojtěch: „Německé dušičky.“ In: Hájková, Dagmar – Horák, Pavel – Kessler, Vojtěch – Michela, Miroslav (ed.): Sláva republice! Oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu. Praha 2018, s. 181–211.
- 12 K prvnímu společnému sjezdu viz blíže První kongres sociálně demokratických stran Československa: stenografický protokol společného sjezdu: 28. a 29. ledna 1928. Praha 1928
- 13 K politice sociálfašismu Niklíček, Ladislav: Dilema československých komunistů ve třicátých letech. Pardubice 1968; Pokorná, Jiřina: Na počátku třicátých let. Z třídních zápasů KSČ v letech 1929–1932. Praha 1967; Rupnik, Jacques: Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci. Praha 2002; Sommer, Vítězslav: Revoluce nebo spolupráce? KSČ a otázka sjednocení levice před VII. kongresem Kominterny. In: Kárník, Zdeněk – Kocian, Jiří – Pažout, Jaroslav – Rákosník, Jakub (eds.): Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu. Sv. 6. Praha 2009, s. 15–45.

v severních Čechách v březnu 1919 patrně první s oběťmi na životech, kterému byl věnována tehdejší veřejností větší pozornost. Silné reakce byly patrné nejen v tisku, ale také na půdě parlamentu nebo při následných demonstracích. Jak uvádí historik Zdeněk Kárník, „v jednom byl radotínský případ bezprecedentní: terčem střelby byli mladí lidé, a děti. Šlo o stejně tragické jako neomluvitelné selhání státního aparátu, jenž nedokázal čelit novým metodám boje, který vedla KSČ proti státu.“¹⁴ Na srazu Komunistického svazu mládeže měl být uspořádán tábor lidu a po něm kulturní a sportovní program. Jednalo se o oslavu Rudých letnic (letnice jsou původně židovským a křesťanským svátkem slaveným 50 dnů po Velikonocích). Několik dnů před plánovaným srazem zaslalo pražské policejní ředitelství pořadatelům zákaz všech akcí v Radotíně, a proto byla slavnost přesunuta do sousední obce Kosoř. Tady se sešlo několik stovek mladých i dospělých a promluvil k nim komunistický poslanec Václav Kopecký.¹⁵ Poté se průvod vydal směrem do Radotína, kde jim cestu zastoupila četnická hlídka. Střelbou byly zraněny tři děti a dvě dospělé ženy.¹⁶ Některé osoby z řad organizátorů byly zadrženy, mimo jiné i říšskoněmecký příslušník Krohn, o jehož činnosti nejsou bližší informace.¹⁷ Radotínský incident měl i soudní dohru. Soud po jednodenním líčení vynesl rozsudek nad pěti účastníky demonstrace. Dva obžalovaní byli odsouzeni na pět měsíců, další na tři neděle a deset dní a jeden byl zproštěn viny.¹⁸

Největší prostor dostala událost v tisku komunistickém. Oproti zmíněným listům byla jeho situace obtížnější, protože řada jeho článků byla postižena cenzurou.¹⁹ Periodika KSČ včetně Rudého práva také čelila hrozbě dočasného zastavení vydávání,²⁰ na což komunisté reagovali vydáváním tiskovin ilegálních.

14 Kárník, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918–1938)*. Díl druhý. Praha 2002, s. 104.

15 Václav Kopecký (1897–1961) byl úředník, novinář, poslanec, přední postava KSČ od konce 20. let. Patřil k blízkým spolupracovníkům K. Gottwalda. Od roku 1945 zastával post ministra informací, později byl náměstkem předsedy vlády a od roku 1960 místopředsedou vlády. Svoji účast na demonstraci v Radotíně popsal ve své knize *ČSR a KSČ z roku 1960*, kde uvádí, že kráčel spolu s dětmi v čele průvodu. Anev, Petr – Bílý, Matěj (eds.): *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)*, A–K. Praha 2018, s. 623–627; Kopecký, Václav: *ČSR a KSČ. Pamětní zápisky k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*. Praha 1960, s. 208.

16 Kořalková, Květa: *Hnutí nezaměstnaných v Československu v letech 1929–1933*. Praha 1962, s. 78–79.

17 *Komunistický typ*. Přítomnost 7, č. 21, 28. 5. 1930, s. 323.

18 *Střelba před padesáti lety*. Zapisník. Časopis Hlavní politické správy ČSLA, č. 8, 10. 4. 1980, s. 13.

19 *Vývoj a přehled cenzurní praxe v meziválečném období shrnuje*: Štěpán, František (ed.): *Soupis konfiskátů revolučního tisku 1921–1938*. Praha 1964, s. 21–66.

20 *Do roku 1934 bylo Rudé právo zastaveno sedmkrát, celkem na 13 měsíců*. Přehled o dočasném zastavení vycházení a počtu cenzurou postižených čísel uvádí: Dolejší, Vojtěch (ed.): *Svědék a bojovník. 50 let Rudého práva*. Praha 1970, s. 88.

Cenzura se projevila nejvýrazněji u první zprávy, kterou komunistický tisk o Radotínu přinesl. Rudý večerník z 22. dubna tak byl z poloviny vybílen. V menší míře byla cenzura patrná na vydání Rudého práva následujícího dne. To se ostře vymezovalo proti zprávám „sociálfašistického a fašistického tisku“, konkrétně uvedlo například články Práva lidu. Událost interpretovalo jako útok na dělnictvo a nekomunistický tisk obviňovalo z toho, že „mlčí však o tom, že tyto četníky s nabitými puškami poslali proti dělnické mládeži sociálfašističtí ministři.“²¹ Tím poukazovalo na účast sociálních demokratů ve vládě. Zajímavostí také je, že jednou ze zraněných byla sekretářka Jana Švermy Matylda Braunová.²² Komunisté se pokusili vyvolat vlnu demonstrací a protestních stávek.²³ Z archivních materiálů je jasné, že tato snaha nenašla širší odezvu, i když k některým demonstracím došlo.²⁴ Například v Praze to byla 22. dubna demonstrace před zprostředkovatelnou práce na Betlémském náměstí, kde k davu sedmi set přítomných promluvil komunistický senátor František Nedvěd.²⁵ Dav přítomných dával najevo „nesouhlas s politikou vlády, která dovoluje střílet do dětí.“²⁶ V komunistickém tisku se objevovaly texty k radotínské události mnohem delší dobu než v listech ostatních. Ještě 8. května se v Rudém právu psalo o tom, jak „radotínská událost rozechvěla celou dělnickou veřejnost tak, že svojí ohromnou bojovou účastí na veřejných projevech pod vedením KSČ, dala svoji odpověď všem nepřítelům.“²⁷ Texty byly nesený v duchu velice ostrých hesel, což odpovídalo tehdejší politice KSČ. Radotínu se věnovaly i ilegální tiskoviny.²⁸

Velkou pozornost věnoval celé události také německojazyčný komunistický tisk. Ústecké Internationale se zaměřilo na Radotín prakticky v každém čísle, přičemž celá kampaň vygradovala během oslav 1. máje. Oproti pražskému Rudému

21 V Radotíně tekla krev dělnických dětí. Rudé právo, roč. 11, č. 95, 23. 4. 1930, s. 1.

22 Holá, Věra (ed.): Jan Šverma očima pamětníků. Praha 1989, s. 72–74.

23 Odpověď na Radotín: Bouře odporu dělnictva v celém Československu. Rudé právo, roč. 11, č. 96, 24. 4. 1930, s. 1.

24 Tento fakt konstatovala bližší nedatovaná Zpráva sekretariátu pražského kraje KSČ o práci krajského vedení s dodatkem, že malý zájem mají o celou událost především starší členové strany. Národní archiv (NA), fond ÚV KSČ 1921–1945, Zpráva sekretariátu pražského kraje KSČ, 1930, a. j. 7.

25 František Nedvěd (1876–1943) byl tajemníkem a redaktorem. Do politiky vstoupil již před první světovou válkou (člen Omladiny) jako člen sociální demokracie. V letech 1919–1927 byl aktivní v pražské komunální politice, 1929–1938 senátorem za KSČ. Mimo to se angažoval ve Svazu nájemníků. V roce 1939 emigroval do SSSR, zemřel v roce 1943 v kavkazském městě Těreku. Archiv poslanecké sněmovny, fond Národní shromáždění 1920–1939, kart. 98, složka F. Nedvěda; Hlava a srdce strany za okupace. Rudé právo, roč. 26, 28. 3. 1946, s. 4

26 Hlušíčková, Růžena: Pražská stranická organizace v letech 1929–1939. Praha 1981, s. 52.

27 Msta buržoasie a sociálfašistů za 1. Máj. Rudé právo, roč. 11, č. 107, 8. 5. 1930, s. 3.

28 NA, Tisková sbírka ilegálních časopisů KSČ, kart. 1. Rudá fronta, 1930, č. 3.

právu bylo také zdůrazňováno, že podobné střety mohou proběhnout i na severu Čech a zasáhnout i německé dělnictvo. „Útoky četníků také v libereckém kraji,“ psalo například *Internationale* 23. dubna, poté, co bylo rozeznáno nepovolené shromáždění komunistické mládeže v okolí Liberce.²⁹ Vedle kritiky policie a vládních stran, zejména sociální demokracie, zde nalezneme ještě jeden odlišný moment. V daném období byl tradičně hlavní list českoněmeckých komunistů, liberecký *Vorwärts*, v rukou z KSČ vyloučené opozice v čele s Němcem Aloisem Neurathem a Čechem Aloisem Munou.³⁰ Vygradovaly tím vnitrostranické spory, které přímo navazovaly na zvolení Klementa Gotwalda do jejího čela a které měly v německojazyčných oblastech delší průběh a zřejmě i fatálnější důsledky.³¹ Kritika tak z oficiálních tiskovin mířila i jejich směrem: „Neurath zamlčuje Radotín“ a „*Vorwärts* renegátů nezaujala v prvním vydání po Velikonocích k Radotínu žádné stanovisko,“ napsalo *Internationale* v ostře zaměřeném článku z 25. dubna a mohla tak opozici vykreslit jako ty, kteří se dost nezastávají československého dělnictva.³²

Celé události se však věnovaly i listy levicových nekomunistických stran, které byly součástí vládní koalice a to jak české i německé sociální demokracie, tak i národních socialistů. Sociálně demokratické *Právo lidu*, respektive jeho večerník, přinesl první zprávu o incidentu 22. dubna a jednalo se o článek na titulní stránce, spíše popisný než hodnotící. Již v titulku se ale objevilo, že „komunisté ženou ženy a děti proti nabytým puškám četníků.“³³ List i v dalších dnech přinášel zprávy o událostech spojených s Radotínem, ať už se týkal vyšetřování³⁴ nebo hodnocení ve kterém autor článku poukazoval na to, že pro komunisty je Radotín zoufalým pokusem, jak posílit svou upadající popularitu mezi dělnictvem.³⁵ Menší zájem měl o celou událost liberecký *Freigeist DSAP*. Vedle kritiky KSČ tu však najdeme i kritiku postupu úřadů, například v tom, že pochod neměl být zakázán: „My jsme toho názoru, že by bylo mnohem chytřejší komunistické straně její po-

29 Die Gendarmerie schießt in Demonstranten. *Internationale*, 23. 4. 1930, s. 1.

30 Alois Neurath (1886–1955) byl komunistický funkcionář pocházející z Vídně a před první světovou válkou působící v liberecké německorakouské sociální demokracii. Po vystoupení z KSČ krátce působil v opoziční straně. Zemřel v emigraci ve Švédsku. Alois Muna (1886–1943) byl komunistický funkcionář, činný při zakládání strany. V roce 1930 se nakonec vrátil do sociální demokracie.

31 K dopadům vnitrostranické krize zejména na liberecký kraj KSČ, který byl z německých nejsilnější, viz Vrba, Jakub: *Komunistická strana Československa na Liberecku mezi lety 1921–1935*. *Paginae historiae* 28/2, 2020, s. 160–178.

32 Neurath verschweigt Radotin. *Internationale* 25. 3. 1930, s. 4.

33 Krvavá srážka komunistů s četníky v Radotíně. *Večerník Práva lidu*, roč. 19, 22. 4. 1930, s. 1.

34 Události v Radotíně a komunistická mládež. *Právo lidu*, 23. 4. 1930, s. 3.

35 Pozadí Radotína. *Právo lidu*, 25. 4. 1930, s. 1.

chody nezakazovat, aby tak často, jak jim to jen je milé, mohli ukázat svoji slabost a rozpad ve svých řadách,“ dočteme se ve vydání z 23. dubna, kde se požadovalo i přísné vyšetření postupu úřadů a policie.³⁶

Hodnocení národně socialistických listů bylo velice podobné. Pondělník A – Zet své čtenáře už 21. dubna informoval o tom, co se stalo. Jednalo se o hlavní zprávu na titulní stránce. Mimo jiné se dočteme o tom, že komunisté byli ozbrojeni kameny.³⁷ V následujících dnech si čtenáři mohli přečíst o zlepšujícím se stavu zraněných.³⁸ Zajímavý je poslední text, který byl události věnován, který vše shrnuje takto: „Takové jsou objektivní okolnosti. Nezmenšují naprosto vinu vedení komunistické demonstrace, ukazují však také, že vedení bezpečnostní služby nebylo bezvadné. Vyšetřiti přesně, kdo z vedení bezpečnostní služby byl také vinen, tisk nemůže.“³⁹

Duchcov

Další neméně závažnou událostí, jejíž ohlas v celém politickém táboře koaličních i opozičních stran byl velice výrazný, byl incident u severočeského Duchcova ze 4. února 1931. Uskutečnil se v době, kdy KSČ ve snaze oslovit širší dělnickou veřejnost a zastavit tak pokles své podpory, organizovala tzv. hnutí nezaměstnaných. Nutno přiznat, že v tom byla úspěšná a tuto stále narůstající skupinu se jí podařilo aktivizovat například k účastem na demonstracích nebo různých protestních pochodech. Na 4. února byl v Duchcově připraven celookresní hladový pochod. Do tohoto města táhly průvody nezaměstnaných z okolních obcí a v proudu, který směřoval na Duchcov, bylo asi 300 až 500 osob. U železničního podjezdu blízko města narazil průvod na četnický oddíl, který po první výzvě k rozchodu začal střílet. Četníci se nacházeli i v zadní části průvodu. Po několika ranách zůstalo ležet devět dělníků, z nichž čtyři svému zranění podlehli.⁴⁰ Celá událost se také seběhla v době příprav Mezinárodního dne proti nezaměstnanosti, jehož průběh byl hodnocen velmi kladně i v nejvyšších orgánech Komunistické internacionály.⁴¹ Pozornost, kterou věnovali komunis-

36 Zusammenstoß zwischen Gendarmerie und Kommunisten. Freigeist 23. 4. 1930, s. 1.

37 Útok komunistů na Radotín. A – Zet. Pondělník, 21. 4. 1930, s. 1.

38 Stav raněných v Radotíně se lepší. Večerní České slovo, roč. 12, 23. 4. 1930, s. 1.

39 Kdo je vinen radotínským neštěstím?. A – Zet, 24. 4. 1930, s. 1.

40 Kořalková, Květa: Hnutí nezaměstnaných v Československu v letech 1929–1933. Praha 1962, s. 118–119.

41 Na XI. plénu exekutivy Komunistické internacionály prohlásil Dmitrij Zacharovič Manuilskij, následující: „Například nebude žádným přeháněním, řekneme-li, že Mezinárodní den nezaměstnaných, pokud jde o jeho přípravu a jeho bojový ráz, byl v Československu proveden letos lépe než ve všech ostatních zemích.“ Kořalková, K.: Hnutí nezaměstnaných, s. 135.

té, ať už na stránkách tisku, při demonstracích nebo na půdě parlamentu, byla enormní.⁴²

Ihned po incidentu komunističtí poslanci podali interpelaci na vládu a následující den se k události vyslovil ministerský předseda František Udržal.⁴³ Tehdejší komunistický poslanec Josef Krosnář⁴⁴ s odstupem let vzpomínal, v jak napjaté atmosféře se schůze konala.⁴⁵ Udržal vyjádřil politování nad ztrátou lidských životů, ale nezapomněl připomenout podíl viny komunistů na obětech, mimo jiné účastí komunistického senátora Petra Stránského,⁴⁶ který se měl dokonce vrhnout na karabinu jednoho z četníků.⁴⁷ Následný projev Klementa Gottwalda⁴⁸ byl ostrou obžalobou politického režimu.⁴⁹ Ve stejném duchu informoval i komunistický tisk. Poprvé se tak stalo v pátečním Rudém právu dva dny po incidentu, ale titulní strana je téměř celá bílá a publikovaný text je pouhým popisem demonstrace.⁵⁰

42 Duchcovské oběti připomněl v pozdravném projevu jeden z delegátů na VI. sjezdu KSČ konaném ve dnech 7.–11. 3. 1931. Protokol VI. řádného sjezdu KSČ. Praha 1931, s. 234.

43 František Udržal (1866–1938) byl agrární politik a statkář v Dolní Rovni. Od roku 1906 byl vůdčí představitel agrární strany. V meziválečném období vykonával opakovaně úřad ministra národní obrany, v letech 1929–1932 předseda vlády. Ve straně patřil ke stoupencům linie A. Švehly. <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=432> [30. 8. 2021].

44 Josef Krosnář (1891–1968) byl dělník, poslanec a přední postava KSČ od roku 1929 do počátku 50. let. Po návratu z moskevského exilu v roce 1945 náměstek primátora hlavního města Prahy, ministr. Ve 30. letech organizoval hnutí nezaměstnaných a různé demonstrace. Byl v častém konfliktu se zákonem. Anev, P. – Bílý, M. (eds.): Biografický slovník, A–K, s. 680–682.

45 Krosnář, Josef: Zlaté pražské časy. Praha 1966, s. 125.

46 Petr Stránský (1878–1949) se již před válkou angažoval na severu Čech v anarchistickém hnutí, přispíval do jejích tisku. Byl aktivní také v anarchistických odborech. V roce 1911 odchází pracovat do německého Hambornu, do vlasti se vrací po vzniku republiky, kde je aktivní v anarchistických a později komunistických skupinách. Od roku 1929 senátor za KSČ, po duchcovském incidentu odsouzen k ročnímu vězení, účastník mostecké stávkky v roce 1932. Za války vězněn. Po válce již nebyl politicky aktivní; Soudruh Petr Stránský zemřel. Rudé právo 20. 2. 1949, s. 1; <https://ahistorie.451.cz/petr-stransky-1878-1949/> [30. 8. 2021].

47 <https://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/101schuz/s101001.htm> [cit. 30. 8. 2021]. 101. schůze Poslanecké sněmovny 5. 2. 1931.

48 Klement Gottwald (1896–1953) byl dělník, novinář, funkcionář dělnické tělovýchovy, politik. Patřil k zakládajícím členům KSČ a od roku 1929 do své smrti k čelní postavě KSČ, od roku 1946 předseda vlády a od roku 1948 prezident republiky. Anev, P. – Bílý, M. (eds.): Biografický slovník, A–K, s. 362–367.

49 Mimo jiné prohlásil, že „duchcovská vražda dokazuje, že zde na rozkaz ředitelů bank, ředitelů kapitalistických koncernů chcete jako puntík k té své latině, s níž jste již u konce, postavit četnickou kulku, že chcete na volání nezaměstnaných po chlebu a práci napříště odpovídat olovem.“ <https://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/101schuz/s101001.htm> [cit. 30. 8. 2021]. 101. schůze Poslanecké sněmovny 5. 2. 1931. Těž Gottwald, Klement: Výbor z díla I. Praha 1971, s. 145.

50 Rudé právo, roč. 12, č. 31, 6. 2. 1931, s. 1.

Komunističtí novináři neváhali a označili neštěstí za vraždu.⁵¹ Rudý večerník už den po incidentu přinesl zprávu, že „četníci neprojevovali žádnou starost o raněné. Nechali je prostě na silnici ležet a čekali na náhodu. A když přejelo kolem místa první osobní auto, dělníci ho zastavili, aby naložili do něho raněné.“⁵² Podobně jako u jiných incidentů nastala pro KSČ vhodná příležitost nejen k obžalobě vlády a politického systému,⁵³ ale také k vyvolání demonstrací a k obraně tisku, kterému hrozilo zastavení vydávání.⁵⁴ Na titulní straně tak nalezneme ironicky vyznívající výňatky z Ústavy o tom, že svoboda tisku je v ČSR zabezpečena.⁵⁵

V Roter Vorwärts i Internationale (oba listy byly již v rukou KSČ a nově měly prakticky stejný obsah) jsou snad ještě silnější útoky na sociálně demokratické strany, zejména na „sociálfašistické vůdce, kteří mají na rukou krev.“ „Třídně uvědomělý dělník“ musí dojít k tomu, že „bezpodmínečně skoncovat se stranou sociálněfašistických zrádců dělnictva.“⁵⁶ Hlavním nepřitelem se stal předseda DSAP Ludwig Czech: „Pryč s vládou Udržal-Czech, vládou hladu, fašismu a války,“ hlásal podtitulek článku z Roter Vorwärts ze 7. února.⁵⁷ Právě Czech jako ministr sociální péče se přitom stal zejména v německojazyčných oblastech symbolem špatné sociální situace, přičemž KSČ tento jeho obraz od počátku pomáhala budovat.

Ve srovnání s radotínskou událostí pak větší ohlas duchcovské tragédie můžeme nalézt i v nekomunistickém levicovém tisku. Stejně jako u předchozího popsaného incidentu, tak i v tomto případě byla velice složitá situace u vládních levicových stran. František Tomášek⁵⁸ tak za české a německé sociální demokraty prohlásil, že je nepřijatelné použití zbraně proti dělníkům, ale současně varoval nezaměstnané před neodpovědným jednáním komunistů.⁵⁹ V tomto duchu se nesla i reakce stranického tisku. Ten se událostem věnoval velmi zevrubně,

51 Poučení z duchcovského případu. Rudé právo, roč. 11, č. 33, 7. 2. 1930, s. 1.

52 4 mrtví, čtyři těžce ranění v Duchcově. Rudý večerník, roč. 12, č. 30, 5. 2. 1931, s. 1.

53 Jako důkaz mělo sloužit zadržení zvolených zástupců za KSČ – v Duchcově senátor Stránský a v Chodově poslanec Haiplick. Na protest zahájil Petr Stránský hladovku.

54 Stávky a demonstrace na celém severu. Rudé právo, roč. 12, č. 33, 8. 2. 1931, s. 1.

55 Rudý večerník, roč. 12, č. 34, 10. 2. 1931, s. 1.

56 Zerreiß das Band mit den sozialfaszistischen Führern. Roter Vorwärts, 7. 2. 1931, s. 1.

57 Weg mit Udržal-Czech-Regierung. Roter Vorwärts, 7. 2. 1931, s. 3.

58 František Tomášek (1871–1938) byl český historik, novinář a politik. Od roku 1886 činný v sociální demokracii. Před válkou poslanec Říšské rady, po vzniku ČSR nejprve poslanec a poté senátor. V letech 1920–1925 předseda poslanecké sněmovny. <http://www.historiecssd.cz/t/tomasek-frantisek/> [30. 8. 2021].

59 <https://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/101schuz/s101001.htm> [30. 8. 2021]. 101. schůze Poslanecké sněmovny 5. 2. 1930.

nechyběly také kritické poznámky na adresu četníků. Právo lidu 5. února vyzývalo ke klidu. „Klid, pohotovost a rozvahu! Nezaměstnanost nesmí být řešena ani četnickými puškami, ani provokacemi Moskvy! Pryč s každým neschopným byrokratismem a pryč s ničemností provokatérů moskevské Kominterny!“⁶⁰ Sociální demokracie naléhavě žádala vyšetření celé záležitosti a „důtklivě varovali odpovědné orgány státní výkonné moci, aby nepoužívaly zbraní proti rozčilení nezaměstnaných lidí.“⁶¹ Společné prohlášení československé a českoněmecké sociální demokracie najdeme i ve Freigeistu, stejně jako kritiku KSC. Freigeist tak například psal o „Hrátkách komunistů s nezaměstnanými“. Opět přitom můžeme sledovat nepoměrně menší zájem o událost oproti KSC.⁶²

A – Zet už krátce po události, v prvním publikovaném textu k ní, označil za spoluviníka senátora Stránského a současně si kladl otázku, zda se nedal udržet pořádek mírnějšími prostředky než střelbou.⁶³ Stanovisko strany se neliší od sociálních demokratů a je shrnuto v následujících větách: „Národní socialisté žádají pana ministra vnitra, aby dal přísně vyšetřiti všechny okolnosti, za nichž došlo k použití zbraní četníky, a z vyšetření ničeho netajil, protože jde o bolestnou ztrátu životů lidí, svedených v boji o práci a chléb, na falešnou cestu. Vláda musí také uplatniti všechny prostředky ku zdoání nezaměstnanosti a pro pomoc nezaměstnaným.“⁶⁴

Frývaldov (dnes Jeseník)

Třetí vybraný incident se odehrál 25. listopadu 1931 poblíž severomoravského okresního města Frývaldov. Vedle etnicky smíšeného Mostecká šlo o převážně německou oblast a část místního dělnictva podporovala KSC, jakkoli silné zázemí zde mělo i další antisystémové uskupení Německá národní socialistická strana dělnická (Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei, DNSAP). Podobně jako jiné pohraniční oblasti, tak i Frývaldovsko bylo silně postiženo nezaměstnaností, nejvíc se to týkalo dělníků v kamenoprůmyslu.⁶⁵ Statistika uvádí, že koncem dubna 1933 bylo v okrese 7 153 neumístěných uchazečů o práci, což tvořilo téměř deset procent obyvatelstva,⁶⁶ přičemž dle historika Jakuba Rákosníka byla „přirozená míra nezaměstnanosti“, kdy mohl stát obstojně prospero-

60 K událostem. Právo lidu 5. 2. 1931, s. 1.

61 Žádáme přísné a nestranné vyšetření duchcovského případu. Večerník Práva lidu 6. 2. 1931, s. 1.

62 Spiel der Kommunisten mit den Arbeitslosen. Freigeist, 7. 2. 1931.

63 Čtyři mrtví při demonstracích horníků v Duchcově. A – Zet, 5. 2. 1931, s. 1.

64 Vláda a obě sněmovny o tragické události duchcovské. A – Zet, 6. 2. 1931, s. 1.

65 Kořalková, K.: Hnutí nezaměstnaných, s. 215.

66 Nečas, Jaromír: Nezaměstnanost a podpůrná péče v Československu. Praha 1938, příloha B (nestránkováno).

vat, v meziválečném Československu 2–3 %. Nad 5 % již byla vysoká a nad 15 % „sociální katastrofou.“⁶⁷ V průběhu listopadu 1930 zde také proběhlo několik úspěšných stávek. I přesto, že se v literatuře objevuje označení Frývaldovská stávka, k osudovému střetu došlo v katastrofu obce Dolní Lipová (dnes Lipová-lázně) nedaleko zmiňovaného okresního města.⁶⁸ V průvodu bylo přítomno několik komunistických politiků: poslanci Kurt Babel,⁶⁹ Alfred Hadek⁷⁰ a senátor Robert Langer.⁷¹

Komunistický tisk zaujal k událostem podobné stanovisko jako k těm minulým. Už první a částečně zcenzurovaná zpráva o střelbě u Frývaldova publikovaná v Rudém večerníku 26. listopadu se postavila na stranu demonstrantů. Dokonce nalézáme i jakýsi pokus o vytvoření verze, že se státní moc na střelbu připravovala.⁷² Vedle hlasitých protestů v obou komorách parlamentu se komunisté, jak jsme viděli již dříve, pokoušeli přenést vlnu nespokojenosti a rozhořčení do ulic a závodů a to vlnou demonstrací a stávek.⁷³ Událost skutečně vyvolala vlnu demonstrací, ale také solidarity ve formě sbírek. K uklidnění jistě nepřispělo ani svědectví přímého účastníka demonstrace, již zmíněného poslance Hadeka, který tvrdil, že bylo vystřeleno asi 60 ran.⁷⁴ Ještě 12. prosince psalo Rudé právo o tom, že „vlna protestů proti Frývaldovu neustává.“⁷⁵ Ilegální časopis Jiskra uváděla, že mezi oběťmi byly nejen komunisté, ale také sociální demokraté a čeští i němečtí národní socialisté.⁷⁶

Ze zjevných důvodů ještě větší pozornost získaly frývaldovské události v německojazyčných komunistických novinách a připomínaly se až prakticky do Vánoc.

67 Rákosník, Jakub: *Odvracená tvář meziválečné prosperity*. Praha 2008, s. 441.

68 Podrobný popis události Buchlovský, Martin: *Historický obraz tzv. Frývaldovské stávky*. Jeseník 2006.

69 Kurt Babel (1897–1968) byl dělník, novinář, politik a účastník protinacistického odboje. V první polovině 30. se aktivně podílel na organizaci stávek v Mostě a Frývaldově. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BABEL_Kurt_10.10.1897-20.2.1968 [3. 9. 2021].

70 Alfred Hadek (1898–1975) byl dělník, politik a účastník protinacistického odboje. V listopadu 1931 byl očitým svědkem zásahu četníků při tzv. Frývaldovské stávce, o němž rovněž referoval v parlamentu. Promluvil spolu s K. Gottwaldem na pohřbu obětí. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/HADEK_Alfred_10.1.1898-16.10.1975 [3. 9. 2021].

71 Robert Langer (?–1939) byl severomoravský komunistický politik německé národnosti. V roce 1939 byl popraven kvůli své činnosti v odboji.

72 Co předcházelo krveprolití? Rudý večerník, roč. 12, č. 73, 26. 11. 1931, s. 1.

73 Všemi závody letí výkřiky hněvu a protestu... Rudý večerník, roč. 12, č. 74, 27. 11. 1931, s. 1; Proletariát nastupuje k protestu. Rudé právo, roč. 12, č. 75, 28. 11. 1931, s. 1.

74 Poslanec soudr. Hadek o Frývaldově. Rudý večerník, roč. 12, č. 77, 1. 12. 1931, s. 1.

75 Vlna protestů proti Frývaldovu neustává. Rudé právo, roč. 12, č. 87, 12. 12. 1931, s. 2.

76 NA, Tisková sbírka ilegálních časopisů KSČ, kart. 1. Jiskra, prosinec 1931, s. 1.

„Znovu teče dělnická krev,“ psalo die Internationale 27. listopadu a připomínalo tak, že nešlo o první podobný případ.⁷⁷ Patrná byla nově snaha vytvořit z mrtvých nové martyry celého hnutí, padlé v zápasu s kapitalistickým státem. U seznamu obětí tak nalezneme jako nadpis citaci ruské revoluční písně „Vy za obětí padli jste v krutém boji“.⁷⁸ Zároveň se oproti dřívějším událostem kladl větší důraz na národnostní otázku, konkrétně v projevu poslance Höhnela, přetištěném 29. listopadu. Nacionálně zabarvené útoky na československý stát se však prolínaly s výzvami k česko-německé solidaritě: „Němečtí dělníci, sjednoťte se proti českým utlačovatelům, proti kapitalistům, proti německým socialnědemokratickým vůdcům a proti hakenkreuzlerům, kteří kapitalisty podporují. (...) Němečtí pracující! Buďte solidární v boji proti společným nacionálním a sociálním utlačovatelům! Český proletariát stojí na naší straně!“⁷⁹

V komentářích vládních socialistických listů se opět odráží jak lítost nad tragickou smrtí demonstrantů, tak i obžaloba neodpovědné politiky komunistů. První zprávu o událostech u Frývaldova přineslo Právo lidu 26. listopadu na titulní straně. Současně zde bylo publikováno prohlášení československé a německé sociální demokracie přednesené na půdě sněmovny Josefem Stivínem.⁸⁰ V něm nabádal k tomu, aby nebylo užíváno zbraní proti lidem a žádal nejobektivnější prošetření události.⁸¹ V pozdějších zprávách se mohli čtenáři dočíst o tom, že někteří z demonstrantů byli střeleni do zad.⁸² V úvodníku z následujícího dne se, vedle již často opakovaného odsudku komunistické taktiky, objevují i kritická slova adresovaná buržoazii: „Buržoazii vytýkáme, že svým odporem ke spravedlivé politice sociální a systémem dnešního hospodářského chaosu, ba bláznovství, za který se mravně i materiálně odpovídá, pomáhá hromaditi podmínky, jaké jsou komunistům podkladem k jejich neodpovědné taktice.“⁸³ Pozdější vyšetřování, o kterém informoval tisk, zjistilo účast komunistických politiků Hadeka a Langera.⁸⁴ Obdobná byla reakce národně socialistického tisku, který první informace přinesl 25. listopadu. Už zde se objevuje silný antikomunistický odsuzující ko-

77 Wieder fließ Arbeiterblut. Internationale 27. 11. 1931., s. 1.

78 „Unsterbliche Opfer, ihr sanket dahin!“ Internationale, 27. 11. 1931, s. 1.

79 Die Deutschen Werkstätigen und das Blutbad von Freiwaldau. Internationale, 29. 11. 1931, s. 2.

80 Josef Stivín (1879–1941) byl dělník, politik, novinář a spisovatel. Původní profesí tiskař činný od roku 1898 v Dělnické akademii a sociální demokracii. Redaktor různých listů a v letech 1911–1938 šéfredaktor Práva lidu. V meziválečném období zastával významné stranické funkce, vykonával funkci poslance a v letech 1925–1935 byl místopředsedou sněmovny. <http://www.historiecssd.cz/s/stivin-josef/> [6. 9. 2021].

81 Sociálně demokratické kluby o tragické události. Právo lidu, 26. 11. 1931, s. 1.

82 Osm slezských dělníků zastřeleno četníky. Večerník Práva lidu, 26. 11. 1931, s. 1.

83 S krví či bez krve? Právo lidu, 27. 11. 1931, s. 1.

84 Co zjistila komise v Dolní Lipové? Večerník Práva lidu, 27. 11. 1931, s. 1.

mentář: „Neslýchaný cynismus, s jakým komunisté zneužívají bídy lidu ke svým rozvratným akcím, přinesl opět své strašlivé ovoce. Dav hladových dělníků poštvali proti četnickým bodákům.“⁸⁵

Nad hodnocením socialistických listů se podívoval jeden ze čtenářů nestranického listu *Přítomnost*. Redakci tohoto periodika vyčítal, že právě tomuto hodnocení nevěnovala pozornost. „Domníval jsem se, že vypíchnete na příklad Českému slovu, s jakým pedantstvím počítalo mezi mrtvými a raněnými zaměstnané a nezaměstnané, div že nežádalo chemický rozbor žaludků obětí, aby se zjistilo, kteří z demonstrantů byli najedeni.“⁸⁶ Prohlášení politického klubu bylo uveřejněno až s odstupem a jednalo se o prohlášení senátorského klubu, který odsoudil „taktiku politických dobrodruhů, která vede svedený lid na bodáky, ale zároveň žádá (klub – pozn. aut.), aby bezpečnostní orgány byly vybaveny prostředky, které zabraňují sice nebezpečím, jež vznikají z výtržností, jichž veřejná správa nemůže trpět, ale tyto prostředky musí vylučovat ohrožení lidského života tím spíše, že v podobných případech trpí nevinní s vinnými.“⁸⁷ Národní socialisté také informovali o vyšetřování parlamentní komise.⁸⁸ Stranické tisky socialistických stran se střetu u Frývaldova zabíraly delší dobu než incidentům předchozím, což bylo dáno pravděpodobně i zájmem veřejnosti a exemplárnosti případu, co se obětí týče.

Freigeist německé sociální demokracie věnoval Frývaldovu nejvíce pozornosti ze všech tří případů, zde mohl sehrát roli nejen to, že mezi oběťmi byli Němci, ale také postupující hospodářská krize. Například i motivace demonstrujících popisuje velmi barvitě, jak nám ukazuje článek z 28. listopadu 1931: „Pocit, že každého, v jehož hrudi nevymřel lidský cit, musela ta strašlivá zpráva z Frývaldova přepadnout, je paralyzující. Přibližně tisíc lidí, lidí, kteří odjakživa trpí chudobou a ze kterých jsou již měsíce či dokonce roky nezaměstnaní a doslova trpí hladem, chtělo dát své neštěstí najevo, chtělo, aby byla zařízena pomoc, aby jejich tragická situace byla zmírněna. Srotili se, jak se říká v policejní hantýrce, aby ze svých hladových vesnic šli do většího města, kde sídlí úřady a kde také mnozí z jejich bývalých zaměstnavatelů za této strašné krize nežijí zrovna puritánské životy.“⁸⁹ Tisk kritizoval postup komunistů, ale i zdůrazňoval sociální příčiny události a, jak jsme mohli vidět, i továrníků a zaměstnavatelů. Při hodnocení zprávy ministra Slavíka mluvil 3. listopadu i o „chybách o chybách na straně úřadů/policie“.⁹⁰

85 7 demonstrantů zastřeleno dnes odpoledne ve Frývaldově. *Telegraf* 25. 11. 2021, s. 1.

86 Vodseďálek, Ž.: Frývaldov. *Přítomnost*, roč. 8, 16. 12. 1931, s. 800.

87 Opatření veřejné správy musí vylučovat ohrožení lidských životů. A – *Zet* 28. 11. 1931, s. 1.

88 Parlamentní komise v Dolní Lipové. A – *Zet* 27. 11. 1931, s. 1; Ozvěna osudných výstřelů u Frývaldova. *Večerní České slovo* 28. 11. 1931, s. 1.

89 Die Toten von Freiwalddau. *Freigeist*, 28. 11. 1931, s. 1.

90 Wer ist für das Blutbad verantwortlich? *Freigeist*, 3. 12. 1931, s. 2.

Závěr

Pokud se vrátíme k v úvodu vytyčeným otázkám, je zřejmé, že ve vztahu ke státu, respektive prvorepublikovému režimu, byly mezi stranami velké rozdíly. Není překvapením, že KSČ obviňovala primárně dobový kapitalismus, potažmo československý stát. Za vyhocením její rétoriky přitom stála nejen hospodářská krize, ale také vnitřní spory ve straně a nástup mladší radikální generace do jejího čela. Ostatní strany byly ve své rétorice o poznání opatrnější. I mezi nimi je však možno pozorovat patrné rozdíly. Zatímco relativně nejmírnější stanovisko k postupu státních orgánů zaujímali čeští národní socialisté, zejména obě sociálně demokratické strany připouštěly chyby i na jejich straně či dokonce, hlavně v případě Frývaldova, kladly spoluzodpovědnost i chování vyšších tříd a kritizovaly tak i dobové hospodářské uspořádání. V komplikované situaci byla zejména německá sociální demokracie, která byla dříve k československému státu poměrně kritická a i na tomto malém vzorku z dobových periodik se nám ukazují těžkosti, s jakými manévrovala mezi loajalitou k vládě i svojí české sestře a snahou oslovit k ČSR ostražitě českoněmecké dělnictvo za nebývale silné hospodářské krize.

Nepřiliš také překvapí, že zatímco KSČ využívala události k útokům proti sociální demokracii, ostatní strany z mrtvých naopak obviňovaly ji. Pro komunistickou stranu byli sociální demokraté, od kterých se na počátku dvacátých let odštěpili, jako sociálfašisté těmi největšími ideovými soupeři. Zejména v německojazyčném pohraničí tuto kritiku ztělesnili do osoby předsedy DSAP a ministra sociální péče Ludwiga Czecha, který byl dle nich odpovědný za tragickou sociální situaci v pohraničí, čímž i pomohli etablovat rétoriku budoucí Sudetoněmecké strany. Patrná byla ale také snaha o společný postup obou sociálních demokracií, jakkoli i zde platí to, co již bylo uvedeno výše: DSAP mohla tato úzká spolupráce s její vždy v první řadě státotvornou sestrou přinášet ve vztahu k vlastním voličům za daných (a kriticky se zhoršujících) hospodářských podmínek jisté komplikace.

Zatřetí jsme se také soustředili i na národnostní rozměr v recepci vytyčených událostí. Tisk nekomunistických stran na něj nekladl velký důraz, přičemž za pozornost v tomto ohledu stojí i DSAP, která tak nečinila ani v případě německého Frývaldova a opatrnou kritiku státu a buržoazie, alespoň ve sledovaném *Freigeist*, formulovala třídní optikou a svá prohlášení vydávala v rámci úzké spolupráce často spolu se sociální demokracií československou. Nejostřejší nacionální rétoriku tak najdeme u německé KSČ, která tak činila v souladu se svojí politikou první poloviny třicátých let sebeurčení až do odtržení menšinových národů. Přesto, vzhledem ke zmíněnému až překvapivě, byl i zde důraz na český útlak překvapivě okrajový.

Těmito konstatováními toto téma jistě není vyčerpáné. Naskýtá se možnost sledovat u jednotlivých stran další tiskoviny, včetně těch regionálních – lišily se nějak od těch centrálních? Dále by také šlo analyzovat recepci těchto událostí v dalších letech, jakkoli se zdá, že pravidelná komemorace událostí v KSČ zača-

la až po druhé světové válce, respektive únoru 1948. Jak již bylo také naznačeno v úvodu, cílem tohoto textu nebyla nová analýza průběhu a příčin těchto tragických událostí. Je však dobré uvést, že jakkoli za organizaci demonstrací stála KSČ, jejíž cílem bylo vyvolat konflikt se státními úřady a četnictvem, lze také předpokládat, že svoji roli sehrálo i vzrůstající sociální napětí v rámci nastupující hospodářské krize. Ta, jak je třeba zdůraznit, zasáhla (měřeno mírou nezaměstnanosti) nejsilněji stát až v letech 1933/34, přičemž i s tímto vývojem lze předpokládat další vyhrocení rétoriky KSČ. V každém případě je na závěr vhodné konstatovat, že násilí, a to včetně svých fatálních důsledků, bylo nedílnou součástí meziválečné československé politiky a jako takové si bezesporu jako téma zaslouží další a podrobnější studie.⁹¹

Tento text byl vydán s finanční podporou grantu poskytnutého GA UK č. 321621, s názvem „Český, slovenský a německý komunistický tisk v meziválečném Československu: Stěžejní témata propagace KSČ“, řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

91 K tématu násilí v prvních poválečných letech v ČSR a v Rakousku viz blíže K tématu násilí ve střední Evropě: Konrád, Ota – Kučera, Rudolf: *Cesty z apokalypsy: fyzické násilí v pádu a obnově střední Evropy 1914–1922*. Praha 2018.

Shooting Demonstrators as a Theme of Inter-War Left-Wing Press in the Early 1930s

The article discusses three events from 1930 and 1931 when firearms were used against demonstrators. All of these incidents in Radotín, Duchcov, and Frývaldov (today Jeseník) resulted in casualties. The text deals with the reaction of the inter-war left-wing press that reflected the attitudes of political parties – the governmental ones (Czech and German social democrats, Czech national socialists) as well as the opposing ones (communists). The transnational perspective further adds to the dividing line (two of three incidents took place in border zones with a substantial German population). The examples show the escalation tactic of the Communist Party of Czechoslovakia as well as the complex situation of the governmental left-wing parties with limited space for criticism.